

la noi ; jucind *Soldatul fanşaron*, am reuşit în circulaţie, în listele noastre repertoriale, pe Plaut ; am gândit pentru scenă genuri literare mai puţin obişnuite în teatru. (Am încercat, de pildă, un Eminescu dramatizat ; am pus în scenă monodrame de tipul *Amurgul lui Bolyai János* de Kocsis István, *Cuvânt de apărare a lui Socrate* după Platon.)

Consider că preocupări de tipul acesta merită o atenţie mai mare în activitatea noastră.

CAROL ISAC

Teatrul Dramatic „Bacovia”
din Bacău

„Un teatru activ, care să contribuie la formarea conştiinţelor”

1 În viaţa unui teatru, confruntat astăzi cu importante răspunderi civice, secretarul literar nu poate fi, desigur, totuşi, dar poate însemna foarte mult. E vorba de lista îndatoririlor sale, o listă lungă şi mereu lungită, pe care primul loc îl ocupă, însă, repertoriul contemporan, piesa de actualitate. Imperativul momentului actual al societăţii noastre este cel al unui teatru activ, capabil să contribuie la formarea conştiinţelor. Un astfel de repertoriu, asemenea spectacole, deci, în stare să nu lase pe nimeni indiferent, invitând la meditaţie, chemând la acţiune, unind voinţele către aceleaşi scopuri nobile, ale comunismului, presupun o înaltă calitate ideologică şi artistică a textelor dramatice. Certificatul de identitate al secretarului literar este piesa de valoare, actuală, adusă pe scenă. Instrument de lucru, Programul adoptat de cel de al XI-lea Congres al Partidului, amplu tablou al perspectivei naţionale şi sintetiză a gândirii contemporane privind toate ramurile de activitate şi cercetare, este şi o sursă tematică repertorială, a cărei bogătie de idei şi motive de inspiraţie se relevă la fiecare nouă lectură. Desigur, secretarul literar poate avea o contribuţie diferită, de la caz la caz, în lansarea unei piese, dar participarea lui calificată şi pasionată la viaţa teatrului poate conferi programului instituţiei echilibrul şi utilitate.

Dramaturgia noastră a ajuns la un moment-cheie al maturizării, când numai criteriul cali-

tăţii poate fi luat în seamă. Este important numărul lucrărilor ce ajung să fie reprezentate ; şi, de asemenea, e adevărat că pe treptele aşezate de scrierile a numeroşi dramaturgi se va ridica capodopera timpului acestuia ; dar teatrul nu-şi mai permite să cocheteze cu scrierile minore, cu platitudinile şi cu epigonismul. Aspiraţia sa fundamentală este piesa cu un bogat conţinut ideologic şi o bună construcţie artistică. Unul din obiectivele teatrului, prin secretarul său literar, este de a provoca o astfel de dramaturgie. Atragearea către teatru a unor poeţi şi prozatori, descoperirea debutanţilor, duc la surprize dintre cele mai agreabile. Poetul Ovidiu Genuaru ne-a încredinţat, astfel, o piesă care va marca, sperăm, unul dintre cele mai substanţiale debuturi în teatru consumate în ultima vreme. Este un câştig evident pentru dramaturgia de actualitate. Chiar dacă nu a fost reprezentat la teatrul nostru, inginerul Constantin Munteanu îşi datorează demarajul în dramaturgie discuţiilor purtate pe marginea manuscriselor sale. Dealtfel, a debutat prin publicarea unor fragmente, însoţite de o prezentare, în caietul-program al Teatrului „Bacovia”. Cenaclul nostru de dramaturgie este locul unde se dezbate lucrările propuse de dramaturgi consacraţi sau de începători ; şi pare să fie un loc prielnic, din moment ce de aici şi-au luat zborul câteva nume, reîntîlnite, apoi, frecvent pe afişele de spectacol. Dar dramaturgul recunoaşte mai rar că depinde el de climatul stimulativ al teatrului cu care vine în contact (excepţie face, poate, Dumitru Radu Popescu, de la care am auzit adesea cuvinte sincere la adresa unor secretari literari) ; şi, în general, cu toate schimbările în bine survenite recent, anonimul creator pe care, cu bună ştiinţă, şi-l arogă secretarul literar în procesul de realizare a unui nou spectacol nu este prea bine înţeles ; de aici, discuţiile purtate, cu diferite ocazii, în jurul „statutului” său. Dacă acest statut a fost definit prin actele normative în vigoare, aplicarea lui depinde, însă, de fiecare în parte, de stilul muncii, de personalitatea şi nivelul său profesional. Ca în orice ramură a creaţiei teatrale, dealtfel. Sînt aproape 80 de ani de cînd a fost înfiinţat, la Teatrul Naţional, în timpul directoratului Scalat Ghica, postul de secretar literar, în locul celui de subdirector, socotit mai puţin necesar. Şi tot aţiia ani sînt de la prima demisie a unui secretar literar (Haralamb Lecca), indignat că funcţia i-a fost prost înţeleasă de un director...

2, 3 În cadrul organismului care exercită conducerea colectivă în teatru, rolul secretarului literar este important. El participă acum la toate deciziile privind viaţa instituţiei, asumîndu-şi responsabilitatea, odată cu colectivul, faţă de an-

sambul activităților. Are, în același timp, prilejul să facă cunoscute problemele specifice ale resortului său, să impună obiectivele majore ale teatrului în atenția tuturor șefilor de compartimente. E o mutație care se produce, mai ales, în aprecierea poziției ce o ocupă secretariatul literar ca redacție-laborator de creație al instituției. Discutarea și avizarea repertoriului și a lucrărilor pe care teatrul intenționează să le promoveze se fac într-un cadru larg, democratic și, desigur, posibilitățile de a atinge scopurile propuse și a evita erorile cresc proporțional cu cadrul democratic al organismului colectiv. Dar aici pot apărea și își pot face loc unele prejudecăți și unele puncte de vedere strict subiective, care dăunează intereselor superioare ale teatrului. Unii actori s-au „specializat” în anumite roluri ce le-au devenit confortabile și vor propriul lor repertoriu. Evaluarea eită mai exactă a forțelor colectivului este necesară; totuși, nu cred că repertoriul trebuie strict condiționat numai de anumite afirmări anterioare: relansarea unor forțe interpretative, valorificarea altora mai puțin utilizate sînt factori care se cer luați în seamă. Or, strînsa colaborare cu regizorii teatrului, cu cei permanenți și cu colaboratorii, cu actorii cei mai receptivi și mai obiectivi, este absolut necesară. Secretarul literar nu poate să-și absolutizeze propunerile de repertoriu; ele pot fi o bază de plecare, evident, întocmită cu discernămint ideologic și profesionalitate, pentru dezbateri eficiente. Planul de repertoriu trebuie să devină expresia comună a opțiunilor regizorilor, actorilor și spectatorilor teatrului. Conducerea colectivă asigură mediul cel mai prielnic posibil pentru atîngerea acestui țel. Nu este de conceput un repertoriu care să nu țină seama de toate aceste opțiuni; de aceea, secretariatul literar este încăperea în care își dau întâlnire cît mai des toți artiștii teatrului; repertoriul nu este doar o preocupare de campanie, ci una constantă și, bineînțeles, principală, căreia treburile cotidiene ar trebui să-i acorde prioritate.

O astfel de relație constantă s-a creat și la teatrul nostru și procesul ei de perfecționare se desfășoară cursiv, deși lent, cu corolarul ei de inamicități și amicitii, deopotrivă temporare, cu succese și erori, dar, cred, cu convingerea că numai astfel se poate ajunge la mult rîvnita omogenizare a efortului unui colectiv. Cel mai greu este, însă, să ai pîrșpicăitatea și posibilitatea necesară ca o piesă și un autor să ajungă pe scenă grație aceluia regizor și acelor actori în stare să le valorifice calitățile, și nu să facă dintr-un dramaturg „un autor de două parale”.

4 Am citit, stupefiat, sub semnătura unui reputat critic, că sînt secretari literari ce „nu au patima bibliotecii”. O astfel de infirmitate la un secretar literar aduce

cu cea a nevăzătorului pus să discute despre culori. De fapt, din cîte cunosc această tagmă — care e a unor oameni harnici și pasionați —, nu cred că speciemenle la care se referă criticul ar fi prea numeroase. E vorba, însă, și de diferențe obiective între orașe, între bibliotecile la care putem avea acces. Nu toate au conservat un fond de cărți care să permită redescoperiri în dramaturgia clasică și interbelică (multe din aceste biblioteci au cunoscut cîndva funeste acțiuni de subțiere a patrimoniului lor, strîns de-a lungul anilor); iar înțelegerea necesității deplasărilor în acest scop la marile biblioteci nu a intrat pînă acum în deprinderea unor foruri de resort (și poate nici în cea a secretarilor literari). Redescoperirea unor teritorii uitate ale teatrului românesc este o treabă de deosebită însemnătate culturală, ea onorează un teatru și ar putea fi socotită una din obligațiile patriotice ale scenelor noastre. Îmi amintesc de largul interes stîrnit în urmă cu ani de reprezentarea, la teatrul din Bacău, a pieselor *Cetatea Neamului* de Alecsandri și *Plicul* de Liviu Rebreanu. Am citit cu interes articolele pe această temă din reviste și mai ales cielu de „semnale” din „Familia”, datorat lui Valentin Silvestru, restituirile din „Manuscriptum”, multe din piesele ne jucate ale dramaturgilor interbelici, am parcurs cu un deosebit interes manuscrise aparținînd lui Tudor Mușatescu, Victor Ion Popa, Mircea Ștefănescu. Sînt, printre toate acestea, scrieri pe care avem datoria să le aducem la lumină. Cred că ar fi util să putem efectua, noi, secretarii literari, schimburi de păreri pe marginea unor astfel de lecturi, cu efect concret în activitatea instituțiilor. Am meditat la acțiunea de scormonire printre volume îngălbenite de vreme — acțiune nobilă, firește — și am ajuns la concluzia, care ar putea să irite unele persoane, că fondul de dramaturgie cel mai nedreptățit este, totuși, cel care constituie istoria teatrului scris în ultimele trei decenii. Procesul de uitare s-a produs mai rapid și mai radical în acest caz decît în cel al unor modești autori din secolul XIX. Întrebarea revistei „Teatrul” este foarte utilă, din moment ce îmi dă prilejul să amintesc aici, pentru mine și pentru colegii mei, titluri ca *Omul din Cetate* de Mihail Davidoglu, *Citadela sfîrșimată* și *Febre* de Iloria Lovinescu, în fruntea unei liste ce-ar putea continua, cu contribuția memoriei, a discernămintului și gustului fiecărui. Cineva ar putea obiecta că aceste piese nu mai pot interesa astăzi. E vorba, totuși, de acei ani frămîntați despre care publicul tînăr s-ar cuveni să știe mai multe și prin intermediul teatrului. În orice

caz, aceste piese sînt mai aproape de publicul nostru decît o piesă din veacul trecut (printre titlurile copios înşirate în amintitele articole sînt şi asemenea scrieri, al căror interes nu poate trece de pragul sălii de lectură). Îmi amintesc cum, mai demult, la o consfătuire a artiştilor păpuşari, Alecu Popovici spunea că fiul lui n-a văzut niciodată, pe scena păpuşilor, *Capra cu trei iezi*. Afirmă-

ţia stîrnise rumoare, pentru că tocmai Creangă era mai puţin jucat la vremea aceea. Continuîndu-l pe actualul director al Teatrului „Creangă”, aş spune, acum, că fiul meu n-a văzut încă *Ziaristii*. Mă gîndesc cu invidie la răsunetul de atunci al intervenţiei lui Alecu Popovici...

NOTA REDACŢIEI

Paginile revistei noastre au stat, trei numere consecutiv, la dispoziţia secretarilor literari din teatre. Nu întîmplător aceste trei numere se situează, calendaristic vorbind, în chiar miezul stagiunii teatrale. Este perioada în care germinează stagiunea viitoare ; este timpul cînd se lucrează cu răspundere la elaborarea programului politic-educativ al teatrelor pentru anii care vin ; sînt zilele în care secretarii literari trăiesc cu maximă intensitate, pentru că în aceste zile ei, secretarii literari, se exercită în direcţia cea mai importantă a meseriei lor : alcătuirea propunerilor de repertoriu !

Să constatăm că, răspunzînd întrebărilor noastre, opinenţii, fără excepţie, au vorbit, în primul rînd, despre îndatoririle lor şi abia apoi, abia în ultimul rînd, despre drep-turi. Să subliniem că toţi şi-au exprimat pasiunea, devotamentul, dăruirea pentru această profesie, eliminînd din capul locului ideea de funcţionarism, de rutină.

Să mai scoatem în evidenţă, ca pe cel mai important lucru, că secretarii literari văd în activitatea pe care o desfăşoară o activitate de înaltă răspundere politică.

În răspunsurile pe care le-am publicat, secretarii literari se definesc a fi „cabinetul tehnic”, „creierul electronic”, „constructorul arhitecturii teatrale”, „aparatură de recepţie al teatrului”, „eminenţa cenuşie”, „omul de literă” sau, cu uşoară ironie, „editorul şef”. „şeful biroului de presă”, „şeful de protocol”, însumînd în aceste definiţii dispoziţia pe care o au pentru sinteză şi, mai cu seamă, gradul de responsabilitate asumată.

Oricare din aceste definiţii ar avea prioritate în ochii lor (şi ai noştri), două sînt concluziile care se desprind : prima, că secretarul literar înţelege şi preia asupra-şi răspunderea de factor decizional pe care o presupune calitatea lui de membru al comite-tului oamenilor muncii, încetînd să fie elementul consultativ de pînă mai ieri ; a doua, că munca lui iese din spaţiul închis al cabinetului de lucru, integrîndu-se tot mai activ în viaţa complexă a teatrului şi devenind principalul constructor al punţii dintre teatru şi publicul său.

Atribuţiunile lor sînt mult extinse şi, aşa cum ei înşişi o subliniază, autoritatea lor în teatre şi în afară emană exclusiv din gradul de competenţă pe care-l dovedesc. Nici un statut nu va putea vreodată temeînici personalitatea vreunui secretar literar, după cum nici un statut nu va putea limita numărul de sarcini care-i revin şi nici prioritatea lor. Dealtfel, ar fi foarte greu de alcătuit statutul oricăror profesiuni din teatru. Cum ar putea fi definite în statut sarcinile directorului ? ale regizorului ? ale organizatorului de spectacole ? Dialectica dezvoltării teatrului românesc contemporan ar cere continua amendare a acestor statute. Continua perfecţionare a sistemului de organizare a teatrului în ţara noastră duce la dezvoltarea unor atribute ale muncii fiecăruia din teatru şi la dispariţia altora. Nu rămîne secretarilor literari decît să se manifeste corespunzător pregătirii lor politice, spiritului creator, culturii lor, vocaţiei enciclopedice, pentru a-şi dobîndi în viaţa teatrelor şi în climatul vieţii spirituale a ţării locul cuvenit.